

СТАНОВИЩЕ

на **проф. д-р Ценка Николова Иванова**
от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”
по дисертацията на **Диана Кирилова Иванова**,
докторантка в Софийския университет „Св. Климент Охридски“,
Факултет по славянски филологии, катедра „Славянско езикознание“

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1. Филология

Научна специалност/докторска програма: „Славянски езици“ (словашки език)

Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ РД-38-808 от 22.12. 2016 г.

Тема на дисертационния труд:

Сленгът и неговите употреби в българската и словашката художествена литература (върху материал от романите „Нерон вълкът” от Хр. Калчев и „Реките на Вавилон” от П. Пицянек)

1. Общи коментари

Диана Иванова представя за обсъждане и защита теза със солидна теоретична основа, върху която представя собствени наблюдения и сравнения за сленга като една от характерните съставни на устната комуникация в два славянски езика – български и словашки, които, освен известната степен на родственост помежду им, съдържат отлики в спектъра на социалния и културния фон на езикови реализации. Общото впечатление е за труд, който е изисквал вникване в няколко кръга специфична проблематика, който предполага също многопластово познаване на сравняваните езици. Обстоятелството, че Диана Иванова е преподавател практик с немалък вече опит, че е автор-съавтор на лексикографски продукти с приложна насоченост, че има солиден опит в комуникация, свързваща двата езика както чрез устния, така и с писмения превод е също сериозна атестация за личната ѝ компетентност.

Дисертацията е в обем от 231 страници, състои се от увод, четири глави, заключение, библиография (вкл. лексикографски източници) и покрива формално и съдържателно изискванията за този вид научни трудове. Разгърнатото съдържание в началото на труда, което следва модела на план-тезиса, допринася за бързата ориентация на четящия, вкл. и за добиване на бърза представа за логически изведената концепция на авторката. Посочената библиография съдържа близо 200 заглавия на български, словашки и чешки изследователи основно, но така също и на преставители на други славяноезични и

европейски научни средища. Авторефератът в обем от 45 страници се отличава с ясна структура и конкретност, съдържа в синтезиран вид всички основни компоненти на дисертационния труд, както и посочени авторски приносни моменти, цитирана литература в автореферата, списък с публикации по темата. Дисертационният труд е обсъден в катедра „Славянско езикознание” на Факултета по славянски филологии.

2. Становище за конкретни дялове на дисертационния труд

В *Увода* авторката мотивира актуалността на изследователския интерес към сленга и конкретно – към мястото му в художествената литература от една страна, а от друга – като част от националния език в неговата съвкупност. Още в уводната част тя обръща внимание на нееднозначните становища за разнообразието от не книжовни и не кодифицирани идиоми, както и на дискусийни въпроси за отношенията между езиков стандарт и езикови субстандартни формации. В обособен дял, означен като *Структура на изследването*, дисертантката представя ясно структурата на труда си с кратки анотации за съдържанието на всяка глава, като декларира, че „подходът е от общите към частните проблеми“.

Дисертацията съдържа две теоретични глави, при което всяка от тях заема свое логически обособено място в общата авторска концепция за труда.

Първа глава може да се определи като въвеждаща от една страна с *общотеоретичната постановка на изследването*, а от друга - като систематизация на най-важни теоретични въпроси за *националния език и неговата стратификация* според чешки, словашки, български, руски изследователи. В началото са формулирани *обектът* на дисертационния труд (сленгът), *предметът* на изследването (употребата на сленга в българската и словашката художествена литература), *целите* (да се установи мястото на сленга в рамките на националния език + още 5), *задачите* (общо 9), *методи* на изследването, основани на социолингвистичния подход и на съпоставителния метод като водещ при междуезиковите сравнения. Авторката се аргументира също за избора на двете произведения от художествената литература: общ исторически момент, който пресъздават, съпоставими тематика, герои и време на създаване, кореспонденция с отразената езикова ситуация. Ценни страници в тази глава са систематизираните становища на видни учени от различни поколения и школи по въпросите за националния език, за неговите

разновидности и стратификация, за терминологичното разнообразие, за отношението книжовен език – териториални диалекти – социални диалекти и за спецификите му във всяка езикова ситуация.

Втора глава, също с теоретична ориентация, е посветена на *сленга и другите социолекти в рамките на националния език* и представя същността на *социолектите* или некнижовните езикови формации: арго, жаргон, професионални диалекти, сленг, вулгаризми. Авторката отново прави преглед на много становища на изтъкнати учени, но изразява и свои позиции. Тук определени откъси натежават и биха могли да се отклонят за самостоятелна публикация с обобщителен характер.

Трета глава или *Сленгът в художествената литература* представлява преход от предходните теоретични ракурси към анализ на сленгови употреби в двата романа. В началото и на тази глава също се привеждат различни становища на учени за присъствието на просторечие, жаргон, арго, сленг като стилистични средства в художествената литература – българска, чешка и словашка. В тази глава от труда се откроява авторският принос с конкретиката си и с интердисциплинарния подход напр. при препратките към литература от първата половина на 20. век, към преводна или насочена към младежка аудитория литература. Третата и четвъртата част от трета глава са посветени на сленга в романите „Нерон Вълкът” и „Реките на Вавилон”. Тук се обръща внимание на стилообразуващи фактори, от теоретична гледна точка се включват парадигмите на стилемите. Смятам, че тази трета и четвърта част на главата би трябвало да бъдат включени към последната, четвърта глава, където именно въз основа на тази теоретични подходи Д. Иванова обособява ексцерпирания материал и го подлага на анализ.

Четвърта глава или *Сленгът и неговите употреби в романите „Нерон Вълкът” от Хр. Калчев и „Реките на Вавилон” от П. Пищянек* представя конкретни употреби и функции на сленговите изразни средства в двете художествени творби. Първата и втората част представят историческия и обществен контекст на двата романа и тяхната рецепция в България и Словакия. Частите от дисертацията в 4. глава, които са посветени на връзката между политическите промени и промените в езика в постмодерното време, са приносни, защото насочват вниманието към причините за появата на сленг. Анализът на ексцерпирания сленгов материал се появява в пета част на 4. глава. Водещ е семантичният анализ, на места се появява и етимологичен анализ на сленгизми в двата романа, които са

групирани тематично. В заключението е посочено, че авторският анализ се базира на 206 сленгови лексеми и словосъчетания или стилеми, които са обособени в 34 тематични групи и подгрупи с четири стилообразуващи фактора.

Заключението съдържа общо 55 извода, повечето от които намирам за коректно представени, въпреки че числото им е впечатляващо. В края дисертантката си позволява да прогнозира, че сленгът ще се развива в свои комуникационни канали, ще продължи индиректно чрез узуса да оказва натиск върху нормата на книжовния език, че тенденцията към нарастващо напрежение между книжовния език и некнижовните формации няма да заглъхне.

3. Научни приноси: в Автореферата дисертантката е формулирала 8 научни приноса като собствена преценка. Най-ценна е преценката за приложимост на изследването и визията на авторката как то може да се влее в специфичен лексикографски продукт.

4. Заключение

Предлагам Научното жури, на базата на съгласие за успешно подготвена и защитена дисертация, да гласува за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ на Диана Кирилова Иванова.

11.03.2017 г.

Подпис:

Проф. д-р Ценка Н. Иванова